

skafningen sker, och kan höjas eller fällas genom
de upå densamma gjorde hål.

Minne

Af

JOHANNIS MORÆI
DOCTORIS Medicinæ, PRACTICI apud Cu-
primont., POLIATRI Falunensis, ASSES-
SORIS Reg. Coll. Med.

Soc. Acad. Reg. Scient.

Lefnad.

SÅ fögnelamt det är, at förkofra sig, så okärt
är det, at mista det man gärna wille äga.

Kongl. Wetenskaps Akademien har för-
farit bägge: då on fick Assessoren Herr
Doct. JOHAN MORÆUS til Ledamot, men må-
ste nu sakna honom, sedan han, genom den ti-
meliga döden, gått från det owaraktiga til det som
beständigt är.

Wid detta tilfället har Kongl. Akademien, ef-
ter Grundreglornes lydelse, bordt korteligen läm-
na följande berättelse, om denna sin wårda Leda-
mots Födelse, Lefnad ock Afgång.

Magist. PETRUS JONÆ Helsingius, war for-
dom Pastor i Mora, sedermera Probst i Falun;
des Barn kallade sig *Moræer*.

Rådman DANIEL ISAKSSON, Senior wid Falu
Grufwerätt, bodde på Sweden wid Falun; hans
Barn kallade sig *Swedbergar*.

Krono-

Krono-Befallningsman JOHANNES MORÆUS i Falun, *Petri Jonæ* Son, war gift med BARBARA *Daniel Isaksfons* Dotter, ock ägde med henne sin Barn: Mannen dog 1678, medan Barnen ännu woro omyndiga, ock lämnade Enkan uti widlöf-tighet.

1672 den 9 Martii, blef wår JOHANNES MORÆUS född, ock war näst det yngsta af sina Föräldrars Barn. Nu ehuru han sex år därefter wardt Faderlös, ock Modren syntes ej hafwa utwäg nog, at kasta på, så mycket, som behöfdes, til hans upfostran: så gjorde likwist hans snillegåfwor ock hug til Boken, en sådan lindring uti Modrens utgift ock et sådant hopp om hans framsteg, at Modren hölt honom med nöge i Scholan: ty de förståndige sågo det han skulle med tiden lägga å daga, at dygden är det rätta Adelskap, ock snillegåfwor de rätta hielpemedel.

1685, då Biskop Carlsfon, visiterade i Falu Trivial Schola, fick han et sådant tycke för denna wår Johannes ock hans quickhet, at han lät flytta honom til Cassem quartam, fram om alla Cameraterne, bland hwilka han förut hade sista rummet.

1686 När då warande Regiments-Pastoren wid Kongl. Gardet i Stockholm, Mag. *Jesper Swedberg*, besökte sin födelse ort, ock märkte sin Systersfons makalösa Minnes gåfwor, så tog han honom til sig, ock lät honom därjemte niuta underwisning i Scholan.

1688 Efter halfannat års Scholegång i Stockholm, wardt wår unga Johannes, af sin Morbroder Swedberg beforderad til Apotheket *Swanen*,

at Lära Apothekare-konsten : ock ehuruwål han dårstådes, i halfnionde år, ej hade de bästa dagar; så wille likwist, den höga styrelsen, på sådant fått, bana honom vägen, at framdeles rätteligen kunna använda de läkedomar, som han, genom tilredelsen, hade förut lärdt känna, til skick, kraft ock wårkan.

1696 Skref *Jesp. Swedberg*, då Prof. Theol. Primar. i Upsala, denna sin Syfterson til, med begåran, at han wille komma til Upsala, ock tagaandes Söner til undervisning, i Bokliga konster. Nu tykte wål wår Moræus, at han i de nys förflutne åren, blifwit något owan wid Boken, men wille dock hållt lyda sin hulda Morbrors behag ock kallelse: Han lämnade altså Apotheket, reste til Upsala, ock tog emot Disciplarna; men studerade därjemte idkesamt i Medicinen, ock hörde Professorernes, Rudbecks ock Robergs, föreläsningar, med sådant alfware, at han dymedelt samlade goda Grunder til Läkare konsten.

1702 Då Upsala Stad, genom Wädeld, lades i aska, miste wår Moræus all sin samling, af Böcker ock Skrifter, jämte annan Egendom, som han då, dyrt nog, kunnat förwårfwa: Icke des minder, for han fort i sit påbegynta företagande.

1703 den 12 Maji, wisade han prof af sin witterlek, genom en public Disputation, de *Vitriolo*, under Prof. Robergs Præsidium.

Straxt därefter, fick wår Moræus, af Doct. *Jesp. Swedberg*, 100 R:dal. til skåns, jämte trogne råd, at göra sig färdig til Utländske resor. Detta war et prof, af wår kåra Moræi skiklighet, at förwårfwa ock beålla sin lärda Morbrors ynneft:
det

det war ock et bewis, af Doct. Swedbergs huldhet för sin quicka Syftersfons forthlålpande, oakadt den stora Wädelden, hade kort förut, afhåndt Doctorn all Egendom, ock likfom betagit honom all utwäg til hiålpfahmet.

Wår goda Moræus gjorde sig altfå refefårdig, gick om hösten, det fiftnåmde året, til fiös från Stockholm, blef af storm drifwen både til Gotland ock Öland: men kom likwift, efter utftånden fara, lyckeligen til *Amfterdam*.

Några dagar därefter, for wår Moræus til *Leyden*. hörde därftädes, et helt år. den stora Läkaren, då Prælectoren *Berhaawe*, ock tillika med honom flitigt biwiftade Nosocomierne.

Wår wittra Moræus wifte wål, at Theorie utan Practike, är lik en Grundwal, fom aldrig får Hus ock Tak öfwer fig, ty uppehålt han sig i *Amfterdam*, under ferierne, ock handterade där *Praxin Medicam*, hwarigenom han, utom en god öfning, skaffade sig penningar til underhåll, öfwer Terminerne i *Leyden*.

1704 Fick wår Moræus åter röna fin kære Morbrors omwårdnad; ty Biskopen i Skara, Doct. *Jesp. Swedberg* längtade efter hans hemkomst ock skickade honom 50 R:dal. tilhanda, at hiålpa sig därmed på hemresan; men den kloka Moræus, wille ännu inhämta något mera, uti *Anatomicis* ock *arte Obstetricia*: därföre reste han genom *Flandern* til *Paris*, at höra *Petiti* ock *Lery*.

Siftnåmde år den 10 Dec. fick wår Moræus Kongl. Maj:ts fullmägt, at wara Provincial-Medicus, den första, i *Skaraborgs Håfdingedöme*.

1705 Reste wår wårda Moræus til *Rheims*,
U 2 däråst

dårest han, efter aflagde prof, den 14 Jan. samma år, blef *Doctor Medicinæ*: Promotore *Ægid. Culoteau*.

Här ifrån förfogade sig vår Doct. Moræus på hemresan, genom Flandern och Holland; men i *Sluis* måste han sitta sex Veckor fången, uti Hol-
ländska Armeén, efter han war kommen från fien-
telig ort. Från Amsterdam gick han siövägen til
Hamburg, kom därifrån lyckeligen hem til Swe-
rige, ock antog sin tilhöriga beställning.

1708. Sedan Doct. Moræus på fierde året wi-
stats i Skara, ock uti sin träffeliga Morbrors hus,
niutit så godt som en Son, fick han kallelse ock
Transport, til sin födelse ort, at wara *Medicus wid*
Falu Bårgslag, efter Doct. Carl Fridr. Belou.

1709 den 22 Feb. fick han lika Fullmakt, at
wara *Stads Physicus* i Falun.

1715 den 24 Feb. gifte sig Doct. Moræus med
Elisabeth, Rådmannens, Hans Israëlssons, äldre
Dotter, på Kornås. Hon måste nu i Enköstånd
sakna sin lifswa Mans samwaro. Under warande
åktenkap äro de begåfwade med siu Barn: 1. Sara
Elisabeth; 2. Johannes; 3. Johannes; 4. Anna
Christina; 5. Barbara Catharina; 6. Petrus; 7. Da-
niel. Den 1, 3, 4, 6. äro ännu i lifwet ock likna sina
Föräldrars dygd, ty den äldsta Dottren Sara Elisa-
beth är gift med Professor Carl Linnæus i Upsala,
ock har skaffat en sådan Måg at en sådan Swårfar.

1720 blef Doct. Moræus hedrad med Asses-
sors character.

1739 då denna Wetenskaps Academien tog
sin första början, blef Assessor Moræus kallader til
Academiens Medlem: ock fast han då redan war
af

af ålder ock bräcklighet nog betagen, så har han icke des mindre lagt å daga, at hans hug til Aca-
demiens, ja det al männas tjänst, ock hans skiklig-
het, at göra gagn därwid, har i alla måtto swarat
emot Academiens til honom hafde förtroende.
De nyttiga Rön, som han insändt til Academien,
kunna ses af Handlingarna för år

1739. pag. 41. Om Stormhatts blom-
mans gift.

1742. pag. 28. Om Falu-Ångs skötsel.

1742. Wår wårduga Ledamot Moræus nalkas
ändteligen til slut af sit lefwerne: ty sedan han län-
ge hade förswagat sin Lefwer ock Miälta genom
tryckande; så wål af dagelig ock nästan outhårlig
låsning, som af alwo adstricta, de ålderstegnas arf-
siuka; så stadnade han först på året uti en lindrig
Feber, som wål förswan, men krafterna kommo
icke igen. Han märkte omsider sielf, at metaSta-
sis febrilis satt sig til de förswagade viscera, Lefren
ock Miälten, efter han ej tålde ligga på sidorna, u-
tan på ryggen. Nu bruktes wål tjänliga Medica-
menter; men man wet, at Låkedomarna äro sielf-
wa underkastade förgångelighetene, därför kun-
na de ej förtaga döden, eller göra våra kroppar
oförgångeliga. Altså togo hans krafter mer ock
mera af, så at han liksom twinade bort. Sluteli-
gen lämnade wår ålskeliga Moræus detta lifwet den
29 Nov. 1742. klockan 3. om Morgonen, på sin
Gård Sweden wid Falun. Den 10 därpå följande
Dec. wardt hans Lekamen med tilbörlig heder be-
grafwen i Falu Nykyrka.

Således hafwa wår Sal. Assessor Moræi dagar
ock år, efter 70 års wandring på Jorden, tagit än-
da;

da; men hans åminneſe, hans heder ock frågd ſkal blifwa waraktig ock fortplantas in til fiuttio ſlägter.

Wi dragom os ock til minnes, at Doct. Moræus war til wåxten medelmåttig hög; han war grott, kottfull, faſt, rak ock mörklagd.

Han war from; han rördes ej af lyckan; han hölt ord ock aftal helige; han förflöſte ej ſit goda.

Han war alſwarſam i alt ſit wåſende i hus, i klåder, i upförande, i tal, i omdöme ock ſinnelag.

Han tolte ej någon flygtighet, nyfikenhet, klemoghet, flård eller öfwerflöd.

Han talade gerna om Lårda ock lårdas Handlingar: ſamt läſte gerna deras ſkrifter ock arbeten, hållt dem ſom woro practiſke ock chymiſke.

Han war Medicus, Mechanicus, Sectator af Boerhaawen, ock ågde mycken förfarenhet: Han war ſäkert af Swenſka Medicis, på ſin tid; en ibland de käckaste ock lyckeligaste, därföre han ock ågde ſtor tillit ock mycket förtroende i ſin praxi medica.

Os har det ålegat, at förtälja detta i ſanning, ej ſå mycket för det, at öka den Dödas beröm; ty det kan desutom ej minſkas: utan faſt mera därföre, at de framfarnas dygd, witterlek, idoghet, flögder ock Mannawett, må tiåna dem lefwandom til efterſyn ock upmuntran, at anwånda den ſlacksoga liſtiden, Gudi, ſig ſielfwom ock ſamfundet til heder, ſanſkylligt gagn ock rätt fromma.





Linne

, Carl von. 1742. "Minne af Johannis Moraei ... lefnad." *Kungl. Svenska vetenskapsakademiens handlingar* 3, 296–302.

View This Item Online: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/179746>

Permalink: <https://www.biodiversitylibrary.org/partpdf/265329>

Holding Institution

Natural History Museum Library, London

Sponsored by

Natural History Museum Library, London

Copyright & Reuse

Copyright Status: Public domain. The BHL considers that this work is no longer under copyright protection

This document was created from content at the **Biodiversity Heritage Library**, the world's largest open access digital library for biodiversity literature and archives. Visit BHL at <https://www.biodiversitylibrary.org>.